

OPUŚCIĆ (1611) *vb pf*

opuścić (1608), **opościć** (3); opuścić : opościć *OpecŻyw* (50:2), *HistJóz* (1:1).

Oba o jasne.

inf opuścić (262). ♦ *fut* 1 sg opuszczę (68). ♦ 2 sg opuścisz (27). ♦ 3 sg opuści (147). ♦ 1 pl opuścimy (4), opuści(e)my (1); -imy : -(e)my *HistAl* (2:1). ♦ 2 pl opuścicie (9). ♦ 3 pl opuszczą (14). ♦ *praet* 1 sg m opuściłem, -em, -m opuścił (35), ja opuścił (1) *ZapWar* 1542 nr 2606. *f* opuściłam, -m opuściła (4), -ch opuściła (1) *PaxLiz*. ♦ 2 sg m opuściłeś, -ś, -eś opuścił (54). *f* -ś opuściła (10). ♦ 3 sg m opuścił (179). *f* opuściła (27). *n* opuściło (9). ♦ 1 pl m pers opuściliśmy, -smy opuścili (17), opuścilichmy, -chmy opuścili (5), -śmy opuściliśmy (1) *Diar*, -my opuścili (1) *LibLeg*; -chmy *BibRadz*, *WujJud* (2); -smy : -chmy *WujNT* (5:2); ~ -smy (15), -zmy (1), -śmy (1) *Diar*; -smy : -zmy *Leop* (1:1). ♦ 2 pl m pers opuściliście, -ście opuścili (15). ♦ 3 pl m pers opuścili (117). *subst* opuściły (7). ♦ *plusq* 3 sg m był opuścił (9), opuścił był (3); był opuścił *OpecŻyw*, *LibLeg*, *GliczKsiąż*, *RejPos*, *HistLan*, *PaprPan*, *SkarŻyw*, *ReszPrz*; opuścił był *CzechRozm*, *WujNT*; był opuścił : opuścił był *BielKron* (1:1). ♦ 3 pl m pers byli opuścili (5). ♦ *imp* 2 sg opuść (33), opuści (1); opuść : opuści *OpecŻyw* (2:1). ♦ 3 sg niechaj opuści (1). ♦ 1 pl opuśćmy (5). ♦ 2 pl opuśćcie (2). ♦ *con* 1 sg m bym opuścił (3), bych opuścił (1); bym *Oczko*, *CiekPotr*, bym : bych *RejPosWstaw* (1:1). ♦ 2 sg m byś opuścił (8). *f* byś opuściła (1). ♦ 3 sg m opuściłby, by opuścił (38), [by opuści(e)ł]. *f* by opuściła (12). ♦ 1 pl m pers -byśmy opuścili (4), -bychmy opuścili (1) *RejPos*. ♦ 3 pl m pers by opuścili (13). ♦ *con praet* 3 sg m by był opuścił (3). ♦ 3 pl m pers opuścili by byli (1) *KromRozm II*, by byli opuścili (1) *WujNT*. ♦ *impers praet* opuszczono (7), opuściło się (1) *Mącz*, się było opuściło (1) *SarnStat*. ♦ *part praet act* opuściwszy (442).

Sł stp notuje, Cn s.v. świat, szkołę opuścić, Linde XVI – XVIII w.

1. Odejść od kogoś, zostawić coś, kogoś samego, porzucić coś; (de)relinquere *HistAl*, *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *JanStat*, *Cn*; dimittere *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *JanStat*, *Cn*; deserere *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; abicere, declinare, deflectere, omittere *Mącz*; discedere *Calag* [w tym: kogo, co (998)] (1012) : *MetrKor* 31/621; Więc go wzyficy opuścili: Ktorzy mu z iadłá służyli. Y oftáwion w wielkiey nędzy *BierEz* M4, Lv, O4v; Iozeff chciał pannę opościtz *OpecŻyw* 13; dla czego tedy opuściles mie matuchnę fwą a zálimcie gdy od narodzenia opuścila/ nigdy *OpecŻyw* 33, 13, 13v [5 r.], 14, 30, 33 (20); *OpecŻywList* C2v; *OpecŻywSandR* n1b 2; *ForCnR* A3; *PatKaz III* 103; *HistJóz* D3; *TarDuch* B2v, C6v; Powiedział theż to [Dyjogenes] gdyby vzrzał pła á on zatobą idzie opuściwfy fwego pana odzen go od siebie precz, boć potim y ciebie opuści. *BielŻyw* 77, 32, 33 [2 r.], 77, 158; Tedy Márchołt opuściwfy krola fkwápieniem bieżał do fwey fiołtry imieniem Fudázy *March*² D3; *WróbŻółtGlab* A3; *LibLeg* 11/59v; tak iż poznáią oni wdzięczną ofiadłóć swoię ktorzy iuz iá byli prze iey nieplodność mieli opuścić. *RejPs* 160v, 24v, 68, 69v, 78, 103v (13); *ZapWar* 1542 nr 2606; *RejJóz* E7; *SeklKat* D4 [2 r.], F3, O, R; Iuz y przyjaciela milj S[n]acz mię prawie opuścili *RejKup* p3, m7, p2v, x7; Potym z onąd rufzywfy fie/ opuścili mieyfca fzkodliwe á nieprzespieczne [dimiserunt loca periculosa] *HistAl* H7; nieftetys nam nędznym/ gdzie opuścimy páná nálzega Alexandrá. O miły Alexander przecz od fwych Mácedonow precz odchodziż? *HistAl* N3v, B8, G6v, G7, I, Iv, L; Yákoż to bywa/ iż y żeglarze kyedy yáfnó á éiche morze/ á wyátr dobry máyá/ opuściwfy wyoflá/ krotofilá myędzy

łobą/ albo co inego czynią. *KromRozm I* Lv; *MurzHist* H, M3v; *MurzNT Mar* 1/18, 14/50; *Mya* duchá S. kyedy opowyedał znák á cudo/ ktore łye łpełniło: Ale go ná on čás opuścił *KromRozm II* f4v; *Trafilo* łzie thełz yednego czałzu yłz mv zona dzyeczyathko marthwe vrodzila przecz on nanye bill chuczi nyedobrey a Czyąłchkołczy nyeyakye yey czynyl, thak yłch opułczywłchi gi precz odefłhla. *LibMal* 1554/190v; *Abowyemci* nye dołił ná tym yełt iżby go wychował/ á ku pewnemu yuż łtanowi przywyodł/ á potym opuścił/ ták žeby wyęcey o nim áni wyedzyeł áni prace myeł nye chcyał. *GliczKsiąz* Q2, C8v, M7v [2 r.]; *Obietnicá* mocna/ choć ocyec mátká opuścił/ ále Pan nigdy. *LubPs* G2v *marg*, Sv, Y3v, Z6v, hh4v; *KrowObr* 140v [2 r.], 141 [2 r.], 144v, 156, 212, Rrv, Ss3v; *RejWiz* 60, 136 *marg*, 171v; *Abowiem* iáko człowiek który tráci przyiacielá łwego: ták y który tráci przyiaźń bliźnego łwego. A iáko ten ktory vpułłcza pthaká z ręki łwey/ ták y ty ktoryś opuścił bliźniego łwego [*dereliquisti proximum tuum*] á nie vchwyłłz go zász: nie łćigay go/ ábowiem iełł dáleko od łiebie *Leop Eccli* 27/21, *Ex* 14/19, *2.Par* 13/10, *3.Esdr* 9/36, *Iob* 19/14, *Eccli* 13/5 (12); *OrzList* c2v; *UstPraw* I3; *BibRadz* I 8a *marg*, 10c *marg*, *1.Reg* 11/33, *2.Reg* 21/22, *1.Par* 28/9 (17); s. Dominik y s. Fráńciłzek rodem z Áłfyzymu/ opułłili bogáte zakony á záłóżyli vbogie *BielKron* 183; *Kthorzy* z więźienia wyłzedłzy poczęli robił/ łiał/ oráł/ kopáł/ y gołłdárłthwem żywnołci nábywáł/ opułłiłzy kozáctwo *BielKron* 371; włzáłże pogoniá byłá rychłá zá nim/ w boru s koniá s łiadł y opułłil go á łam nocą przyłzedł do Mázwłłz do cory Anny *BielKron* 376v; myłmy ná ten čás opułłili Polłkie krołłstwo chcąc widzyeł Cefárlká ołobę *BielKron* 414, 9, 16, 27, 34v, 39v (43); *GrzegRózn* O; I mułzę ia podobno/ prze łudzi łakome/ Opułłiłzy iáłkinie/ y gory łwiadome/ Szukał łobie na łtarół inłzego miełłzkania *KochSat* A2; *Apostata*, [...] Káždy który łtan łwoy opułłil/ áłbo z niego yáko nietráłłnie wykroczy/ Łáłżeká. *Mącz* 12d; *Curam* abiecit filii, Opułłyl precz łyná/ Nie dba ołł. *Mącz* 72d; *Animam* relinquam potius quam illas deseram, *Radłzey* pirwey vmrę niłzi bych ony opułłilł miał. *Mącz* 194d, 57d, 130a, 151b, 195a, 226c (15); *Prot* B2; A przedłię nas potwarzáią žebyłmy ij opułłili/ gdyż oni łámi od nas vciekli á nas odbiełżeli. *SarnUzn* G7v; *SienLek* 196; *RejAp* 33, 102, 121, 141 [2 r.], 142, 181v; A młody człowiek záłię łmielłzy/ hoyniełłzy/ łzczyrłzy [*niłz stary*]. Ale hnet łie zwádzi/ nieułłáwicłzny/ prędko łie iednego rozmiłłue/ y záłię záraz go opułłil *GórnDworz* K3; y poczęłá gáłł á plęłáł/ á to ták łlicłnie á ták łłulłnie/ že włzyłcy opułłiłzy krołewłkye karmie/ dziwiwiliłie [.] iey kráłie/ gęđłbie y plęłániu *HistRzym* 12v; Y rzekł ku łwym dworzánom: Niechę ia opułłilł gołłcińcá/ chcełili iedłłie wy łćielłzká/ á wizytko nágotuyłie niłzi ia przyiáde. *HistRzym* 59, 73, 75, 116, 116v, 128; *RejPos* 9v, 23, 29, [36]v, 37v (32); *BiałKat* 66 [2 r.]; *BielSat* G3v, N4; Myłłilł cłymby rátowáł mogł nędzney łtárołci/ Widząc že go iuż dziełi ná włzem opułłili *HistLan* B4, C; *KuczbKat* 175; *RejZwierc* 204; *BielSpr* 38v; *WujJud* 8v; *RejPosRozpr* c; *BudBib* *1.Reg* 12/10, *Ier* 2/18, 19, 49/25, *Ez* 9/9, *Bar* 5/40, *1.Mach* 1/43; *HistHel* [A2], B4v, C4; *BiałKaz* M2v; *BudNT Matth* 26/56; *StryjWjaz* A3v; *CzechRozm* 37, 38v, 66, 161; *PaprpPan* Cc2v, Dd2v; Ná ołłátek/ niech oboie pomni/ že rodłice łwe/ y włzytkie przyiáłioły opułłili [*parentes suos et amicos omnes reliquisse*] dla zwiáłku małżeńłtwá *ModrzBaz* 33; nieináclzey iedno iáko y łiáło byłoby rołłárgnione/ gdyby cłłonki/ mieyłcá łwe opułłiłzy/ przeniołł łię ná drugich cłłonkow mieyłce *ModrzBaz* 68v, 9v, 20v, 30; *SkarJedn* 201, 387; *Calag* 47a; Námołłł ták iednego/ ále ledwe dzieł drogi znim włzedwłłzy/ opułłil go on towarzyłł/ wracáiąc łię náząd. *SkarŻyw* 471;

Tego dnia ktorego Papięstwo zdał/ po Młzey łwey/ chromego iednym pożegnáním/ ktory chodźić niemógł/ zleczył: ná półromocenie tych/ ktorzy mowią/ iłz nie zpokory/ ále zniczemności łwey Papięstwo opuścił. *SkarŻyw* 473, 13, 26, 56, 130, 185 (24); *StryjKron* 41, 46, 552; *CzechEp* 20, 76, 121, 245, 257 (8); *ReszPrz* 83; *ReszHoz* 136; *ReszList* 187; Z ktorego przykłádu obáciić możelz/ iáko łobie pijańłtwá káždy człówiek lekce wáżyć nie ma/ będąc tego pewien/ iż dyabeł nie opuści człówieká pijánego bez iákiego cłá y zyłku łwego. *WerGość* 256; *BielSen* 17; *ArtKanc* E10, K12; *ActReg* 23, 169; *Phil* M2; *OrzJan* 77; w niebieś opuściłá czyłtego miłóśniká twe^{go}/ á w piekleś łzukálá mierźionego łkaźce twego? *LatHar* 150; *WujNT przedm* 7, *Matth* 1/19, 4/11, 18/12, 21/17 (19); *SarnStat* 466, 527, 663; *KmitaSpit* Bv; *PowodPr* 16, 29, 51, 58; *SkarKaz* 487a; Baczác pśi nieprzelewki nu bez łprawę w nogę/ Do domow ták mánowcem opuściłwzy drogę. *CzahTr* Ev, B4, E4v; *GosłCast* 48 [3 r.], 76; *PaxLiz* C2; *SkarKazSej* 685b, 703a [2 r.]; *KlonFlis* Cv, F2; *KlonWor* 53 [2 r.], 60, 72; Opuść ná chwilę Ankon vłubiony/ Y Cypr wełóły tobie poświęcony/ Spuść fie nád Wiłłę/ obacz náłżę źiemię/ Táć śliczne plemię. *SzarzRyt* D4v, B4v.

opuścić z czego (10): *LubPs* H3, I, Y5, aa5; Y rzekł/ Bołgołławiony [!] Pan Bog Abrahámá páná moiego/ ktory z miłofierdzia y prawdy swoiey/ nie opuścił [*non dereliquit*] páná mego *BibRadz Gen* 24/27; *RejAp* 100v, 117; *RejPos* 257v; Niech łye ná páná dom Aronów łpuści/ A on go złálki łwoiey nie opuści. *KochPs* 174; *SiebRozmyśl* D4v.

opuścić kim (2): nieopułłczętz wás łrotami *OpecŻyw* 173v; *KrowObr* 10v.

cum A cum inf (1): A Marthá łtárálá fie około rozlicnych połlug. Ktora tedy łtánáwłłfy rzekłá: Pánie nimálłty otym łtáránia/ iłz łiołtrá moiá opuściłá mnie łámę łłuzzyć [*soror mea reliquit me solam ministrare*]. *Leop Luc* 10/40.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): łpieyći łefth záprawdę tobie opułłić to częgo zátrzymáć niemożelz [*relinquere que retinere non potes*] *HistAl* E8.

W połączeniach szeregowych (4): *OpecŻyw* 107; Transfertur ad res incorporeas, ut abrumperem inchoatam, Poczętą rzecz opułłić/ přętko přzełtác/ přętko łtesknić. *Mącz* 360d, 396c; Pan káźdego opułłi kto go też opułłi á zdrádzi go/ á złámie wiárę iemu. *RejAp* 141.

W przeciwstawieniach: »opułłić ... iść (a. pość) [*do czego, za kim*] (23), náłładowác (23), přzystác [*do kogo, ku komu*] (10), udać się [*do kogo*] (6), přzyláciić się (5), służyć (5), (přzy)jechać (4), szukać (4), uciekać się [*do kogo*] (4), ciágnąć (się) [*do czego*] (3), mieszkáć [*z kim*] (3), obrocić się [*do kogo, ku czemu*] (3), přyjść (3), stáć [*przy kim*] (3), (po)bieżec [*do kogo*] (2), chodźić [*za kim*] (2), dzieżec się (2), jác się [*czego*] (2), kwapić się [*ku czemu*] (2), přzestawác [*na kim, na czym*] (2), přzjęć (2), přzystáciić (2), pułłić się [*do czego, na co*] (2), skłónić się [*ku komu*] (2), wrocić się (2), być [*z kim*], chwycić się [*kogo*], gabać, nákieřowác się [*do kogo*], otrzymac, do ktorych inszych się přzychylić, pułłić się [*za kim*], rzucić się [*do kogo*], wstáciić [*do kogo*], wtargnąć, złáciić się, zostáć, zwrocić się [*do czego*]« (134): Swe woylko zdrádnie opułłił/ Do niepřziáciił fie rzucił. *BierEz* Q4, O4; Tedy opułłil go diabeł/ a oto přzyláciił anieli łwięci/ ij połlugowali iemu. *OpecŻyw* 38; Podźcie zamną/ vczynię wás bytz rybitwy łudłkiemi/ a tu opułłiłwłly włłlytko/ ij náłładowáli iego. *OpecŻyw* 40, 49, 56, 86v; *OpecŻywSandR nlb* 3; *PatKaz III* 99; *BielŻyw nlb* 4; *WróbbŻółt* O7; Aby łwiát opułłiłwłly kwápili fie ku krolełtwu niebiełkiemu. *RejPs* Ff4v, 74, 80, 125; *LibMal* 1545/102; Włlytka fie ktobie

fkłoniła Włytko ynfe opuściła *RejKup* p4; Alexánder tedy opuściwŹy Thyr wtárgnął do Iozaphath *HistAl* B8v; Alexander tedy opuściwŹy miałto Tebańskie ŹpułtoŹzone/ ciągnął do Korinthu. *HistAl* D4, G6, H7, K4v; *KrowObr* 21, 141, 221; Opuść rádfzey ná łtronę docześny pożytek/ Rádfzey zołtań przy cnocie á tą fie baŹ wŹytek. *RejWiz* 91; A przetoż opuści człowiek oycá Źwego y mátkę [*relinquet homo patrem suum et matrem*]/ á będzie fie dzierzál żony Źwoiey/ y będą dwá w iednym ćiele. *Leop Mar* 10/7; Ná pierwŹy moiey Źpráwie álbo obronie/ żaden przy mnie nie łtał/ ále wŹyŹtycy mię byli opuścili *Leop* 2.*Tim* 4/16, 1.*Par* 5/25, 2.*Par* 7/22, *Ier* 16/11, 2.*Tim* 4/9; Przeto iż opuścili Pána Bogá oycow Źwoich ktory ie wywiodł z źiemie Egipťkiey á chwycili Źię bogow cudzych *BibRadz* 2.*Par* 7/22; Tedy ty im powieŹ/ Przetho iż oycowie wálzy opuścili mię/ mowi Pan/ á chodźili zá Bogi cudzemi *BibRadz* *Ier* 16/11, *Gen* 2/24, *Iudic* 2/12, 13, 3.*Esdr* 4/20; Cyrces wielka czárownicá/ łiołtrá Medee s Kolchis/ opuściwŹy oyczyznę [...] przyŹłá do Włoch *BielKron* 25v; opuściwŹy żonę cnotliwá/ dobrá/ y nádobná Máryánnę/ mieŹkał z Herodyádá z żoná brátá Źwego *BielKron* 137v; połáli do krolá Wacłáwá do Prági wczyniwŹy Siem w Poznaniu/ áby ná kroleŹtvo PolŹke [!] przyiechał/ opuściwŹy Łokietká. *BielKron* 368; Potym puścili fie do wyłpu Antyglie/ ná którym był Kolumbus przeŹłtych łát/ przeto opuściwŹy gi obroćili fie ku HiŹzpániey. *BielKron* 447v, A6v, 53 [2 r.], 84v, 94v, 245v (13); ále opuściwŹy dziewięćdziełát wiernych łzukałz iednego oblędniká takiego *RejAp* 27v; opuściwŹy ziemię y márne wymyłly iey/ włtąpili do niego do niebá. *RejAp* 94v; *HistRzym* 36v; Lepiey ieŹt opuścić krotkie roŹkoŹy łwiátá tego/ á otrzymác wieczne *RejPos* 326v *marg*, 7, 26, 30v, 38v, 39 (26); Nie opuścił mię łámego ále zemná ieŹt: Y ia y Oćiec iedno ieŹtełmy. *BiałKat* 303v; *RejZwierc* 46v; ále day Boże/ áby wŹzeteczne Miłtrze opuściwŹy/ do Doktorow Źwiętych w cale fie nákierowáli. *WujJud* 65v, 5v; Kryťtułowi łámemu tę chwałę muŹimy oddáwác weń wierzyć/ y ná nim łámym przełtáwác inŹze pomocniki y poŹrzedniki opuściwŹy. *WujJudConf* 72; *RejPosWstaw* 110v *marg*, [110²]v; tedyć ten mowił przeciw Izráelczykom onym/ ktorzy opuściwŹy Bogá łámego/ do ludzi fie/ á ielzche do PogáńŹkich narodow/ á miánowicie do Krolá Egipťkiego wćiekáli/ o pomoc y obronę *CzechRozm* 66; potym łłowo Boże/ y Bogá teŹ łámego opuściwŹy/ do bálwánow fie vđáli. *CzechRozm* 71v; wŹzákke go záraz duch Boży dobry krolewłki opuścił/ á ná mieyłce iego łzátan go gábał. *CzechRozm* 140, 250v, 251; *SkarJedn* 51, 309; zápalác Źię wnet do iego onego żywotá poczáł/ áby opuściwŹy żołnierłtwo Bogu łłużył. *SkarŻyw* 76; á náwroc owieczki twoie do ćiebie/ áby drudzy ich przyłládem/ ktorzy ćię opuścili/ do ćiebie Źię wrocili. *SkarŻyw* 125; IeŹli te ktore Źwiátu łłuŹá/ opuściwŹy oycá y mátkę/ z Źmiertelnym Źię człekiem złáčzáia: dáleko więcey pánienká powŹciagliwa/ opuścić ma wŹytkie rzeczy Źwieckie *SkarŻyw* 393; on widząc iłz čás miał/ opuścił wŹytko/ y pobieŹał do Arábiey *SkarŻyw* 479, 172, 436, 470, 504, 516, 536; nie tułŹę/ áby teŹ ten ktoryby iednego tego wodzá/ drogę/ żywot/ y náuczýcielá od Bogá dáne⁸⁰ opuściwŹy/ á do kťooych Źię inŹzych przychyliwŹy miał żywotá wiecznego dołtác. *CzechEp* 121, 52, 116; *WerKaz* 282, 286; *ArtKanc* V2v; IÁko záwdy niełporo Grékóm port opuścić/ Y z dómu/ y do dómu gdy Źię máia puścić. *GórnTroas* 16; *LatHar* 426; A oni nátychmiał opuściwŹy Źięci/ łzli zá nim. *WujNT Matth* 4/20; IeŹli ći ktorzy żony máia/ [...] máia z nimi iáko y pierwey obcowác/ czyli ie opuścić/ á miełzkać w czyłtoŹci? *WujNT* 594; W pierwłzey obronie moiey żaden przy mnie

nie ftał/ ále mię włyzyści opuścili *WujNT* 2.*Tim* 4/16, *przedm* 36, *Matth* 4/13, 22, 19/5, 27 (21); Iż opuściwłzy ná lądzie grunt cały/ Iąles się pływać po Wándziney wodzie *KlonFlis* C2.

W porównaniu (1): To ieft/ opuścżę cie iáko wdowę *BibRadz* I 456a marg.

W charakterystycznych połączeniach: opuścić bliźniego, (*Pana*) *Boga* (30), *bogacze* (*bogate*) (2), *cesarza*, *człowieka* (*człeka*) (4), *drogę*, *dziwy*, *dziecię* (*dziatki*, *dzieci*) (6), *godnego*, *gospodę*, *gościniec*, *grunty* (3), *grzesznego*, *jaskinię*, *katoliki*, *klasztor*, *kościół* (9), *krainę*, *krola* (2), *krolestwo* (2), *krześcijany* (2), *lud* (6), *łóżko*, *majestat* (2), *mataninę*, *matkę* (*matuchnę*) (5), *miasto* (7), *miejsce* (11), *mienie*, *mieszkanie*, *mistrze*, *młodzieńce*, *monarchiją*, *nabożeństwo*, *narod* (7), *nauczyciela*, *nurt*, *oblubieńca*, *oboz*, *ojczyznę* (5), *omylników*, *Pana* (*swego*) (27), *pana* (6), *pannę* (4), *papiestwo*, *plotki*, *pogany* (2), *port*, *potomstwo* (2), *przyjaciela* (4), *robotę*, *rodzice*, *rolę* (4), *rzeszę*, *sieci* (4), *sługę* (*służebnika*) (8), *staranie*, *syna*, *towarzysze*, *ubogiego*, *wiernych* (*wierne dziatki*) (21), *wojsko* (2), *zakon* (5), *zebranie* (2), *ziemię* (6), *zwoleńników*, *żołnierstwo*.

Fraza: *bibl.* [*Ps* 21/2] »Boże moj (*a.* Boże Ojczy, *a.* Ojczy) czemuś mię opuścił *itp.*« = *Deus*, *Deus meus*, *quare me derelinquisti Vulg* (25): *OpecŻyw* 102v, 149; *TarDuch* A2, D4v; *KrowObr* 49v; *RejPosWiecz*³ 98; *CzechRozm* 10; *KochPs* 30; *ReszPrz* 83; *ArtKanc* D13; *LatHar* 29, 248, 275, 282, 297 (8); A około dziewiątej godziny zawołał Iesus wielkim głosem/ rzekąc: Eli/ Eli/ lámáfábächtáni? to ieft; Boże moy/ Boże moy/ czemuś mię opuścił? *WujNT Matth* 27/46, s. 121, *Mar* 15/34; *SiebRozmyśl* E, H4v, K; *SkarKaz* 161b.

Zwroty: »do czasu opuścić« (1): iednák [*szatan*] o nim do końca nie zwątpił/ ále go tylko do czáfu opuścił. *WujNT* 208.

»opuścić dom, domek« = *relinquere domum PolAnt*, *Mącz*, *Vulg* [*szyk zmienny*] (13:1): *OpecŻyw* 147v; *MurzNT Mar* 13/34; *KrowObr* 140, 140v; *Mącz* 135a; wnet bieżeli do niego/ wnet opuścili domki fwoie *RejPos* 275v, 293v; *SkarŻyw* 244; á ono włyftko poydżie wniwecz/ co vżyli niewczáfu dom opuścili/ zámieftzkáli fobie/ y do wielkiey fzkody przyšli. *Górnrzm* Iv; *ZawJeft* 5; Zaden nie ieft ktoryby opuścił dom/ [...] żeby nie miał wziąć tyle ftokroć teraz/ zá tego czáfu *WujNT Mar* 10/29, *Matth* 19/29, *Luc* 18/29; *WysKaz* 6.

»męża opuścić« [*szyk zmienny*] (7): *LibMal* 1551/161; *Leop Mar* 10/12; *WerKaz* 284; A iefliby żoná opuściła mężá fwoiego [*si uxor dimiserit virum suum*]/ á fzláby zá drugiego: cudzołóży. *WujNT Mar* 10/12, s. 80, 262, 595.

»opuścić (i, albo) ojca, (i, albo) matkę; opuścić rodzice; opuścić ojca; opuścić matkę« = *relinquere patrem (et matrem) Vulg*, *PolAnt*; *dimittere patrem et matrem Vulg* [*szyk zmienny*] (21;3;3;1): ktory by [*św. Jan*] táż powłfiednie niezgrzełfyl/ opuściwłfy oyttza ij matkę w ijmieniu wielkim ij téż we czćij/ w tako młodych leciéch żywot oftry wiodł. *OpecŻyw* 31; *PatKaz III* 99; powyádálifmy tobye pánu memu niemoże dzýećyę opośćyć oyca fwego *HistJóz* D3; *MurzNT Mar* 1/20; *KrowObr* 141 [2 r.], 221; *Leop Mar* 10/7; *BibRadz Gen* 2/24, I 108c marg, 3.*Esdr* 4/20; *BielKron* A6v; *HistRzym* 6v, 116v; *RejPos* 42; *WujJud* 144; *BudBib Ruth* 2/11; *CzechRozm* 227; Bo máiąc lat trzynaście/ opuściwłzy bogáte rodzice [...] poniżył się w náfládowníu vboftwá Páná náłzego *SkarŻyw* 200, 393; *WerKaz* 282, 286; *BielSen* 11; *ArtKanc* V2v; *WujNT Matth* 19/5, s. 151, *Mar* 10/7, *Eph* 5/31.

»precz opuścić« (1): bochmy/ Boże żywy/ Ciebie obrońcé/ y źródło wŹyŹtkiego Precz opuŹciwŹy dobrá poŹádnego: Do niemych Źlupów gŹupiechmy ŹyŹáli MódlŹy *ZawJeft* 18.

»opuścić Źwiat (a. Źwiátek), Źwiata wymyŹl(y) (a. sprawy, dobrodziejŹstwa, moŹnoŹci itp.)« = wyrzec Źię *spraw doczesnych* [szyk zmienny] (18:11): *OpecŹyw* 56v; *RejPs* Ff4v; *RejRozpr* B4; *RejWiz* 38v; Moy towarŹyŹl miał mié zá Źwiétego/ y roŹpowiedŹiał wŹzem Máchometanom mnie byé Źwiétego cŹłowieká/ mowiác opuŹciŹ Źwiát/ vdaŹ Źie ná to áby ŹlúŹyŹ Bogu á Máchomethowi Prorokowi iego. *BielKron* 459; OpuŹć Źwiát przez dobrowolne vboŹtvo *HistRzym* 73; áby nam iuŹ nic miŹŹzego nic wdŹięcŹnieyŹzego á nigdy przyiemnieyŹŹe⁸⁰ w myŹlách y w Źercách náŹnych nie byŹo/ iedno opuŹciwŹy márne Źpráwy Źwiátá thego/ náŹládowác ták dobrotliwego Pána Źwego *RejPos* 173v, 23, 26, 30v, 39 [2 r.], 67v (14); á nas ták rzéďzić á Źprávowác y miŹłowác rácz/ iáko wierne poddáne Źwoie/ ktorzy opuŹciwŹy márne wymyŹl Źwiátá tego/ to co Bogu/ Bogu/ á co Cefárzowi to Cefárzowi wedle roŹkazania PáńŹkiego záwŹdy záchowác chcá/ y záchowuiá. *WujJud* 18; *SkarŹyw* [197], 198, 235, 508, 570 (8).

»Źwiat opuścić« = *umrzeć* (3): *RejAp* 108; Przeto/ niechci brácie myŹy ciéŹŹko niebédzie/ choćby w tey niemocy twoiey/ muŹiał ten márne Źwiát opuŹcić/ ále przeŹtaway ná woli PáńŹkiey *KarnNap* E2; *ArtKanc* M17v.

»opuścić na wieki, na wieczne czasy, na wiek wieków, wiecznie wiekom« [szyk zmienny] (2:1:1:1): *RejPs* 67; *LubPs* T; *BudBib Thren* 3/31; TÁkŹe nas iuŹ ná wieki/ boŹe náŹ/ opuŹciŹ? *KochPs* 109; MieŹczánie/ y poddáni ich máiá przerzeczone KŹiáŹe Źwidrygála opuŹcić ná wieczné czáŹy [*deserere et dimittere perpetuis temporibus JanStat* 844] *SarnStat* 1069.

»opuścić (ono, ine, insze) wszy(s)tko, wszy(s)tki rzeczy, wiele, niemaŹo« [szyk zmienny] (58:4:1:1): Oto my wŹŹytcy opoŹciliŹmy wŹŹytko/ a náŹladuiemy ciebie *OpecŹyw* 56, 56 [2 r.], 86v; *OpecŹywSandR* nlb 3; *BielŹyw* 80; *LibLeg* 11/10, 163; *SeklWyzn* g2v; *RejKup* d2v, d7, p4; Ktoby tedy wŹŹytko opuŹciwŹy [*Qui ergo omnia dimiserit*] á náŹládowál by lepŹŹych rzeczy/ then nie flugá BoŹym ále przyacielem iego bédzie náŹwan. *HistAl* K4v; *KrowObr* 140v *marg*, 141, Rrv; A táŹ Źie okoŹo niey [rozkoszy] wŹŹyŹcy zgromáďzili/ Co wŹŹytko opuŹcili by Źwiátá záŹyli. *RejWiz* 22v, 28, 38v; Izali ci nie vdawáiá oczu ŹwŹych zá niá/ opuŹciwŹy ono wŹŹytko [*omnia haec relinquentes*] y zápátrzáiác Źię ná nié otwárlŹy vŹtá *BibRadz* 3. *Esdr* 4/19; *BielKron* 181v; *Relictis rebus omnibus quesivi*, OpuŹciwŹy wŹŹiŹtki rzeczy ŹlukaŹem *Mqcz* 194d, 151c; *HistRzym* 115v; *RejPos* 63, 79, 84v, 120v, 145 (9); *RejZwierz* 143, 252; *WujJud* 143v; ná coŹ mié tu wyŹwál ten Pan z oycŹŹyny mey? támem wiele opuŹciŹ/ tu nic nie mam *SkarŹyw* 283; A chcác nietylko zle nábyte/ ále y dobrze nábytego nie poŹowicé/ iáko ZácheuŹ/ ále wŹŹytko dla ChryŹtuŹa opuŹcić/ [...] Źoné z dziećmi do imienia Źwego wŹáŹnego wyŹłál *SkarŹyw* 571, 166, 291, 479, 508, 570 (11); *ArtKanc* B12; *LatHar* 426; Piotr odpowiediác/ rzekŹ mu: OtoŹmy my opuŹcili wŹŹytko [*reliquimus omnia*]/ y poŹŹlichmy zá tobá *WujNT Matth* 19/27, s. 35, 77, 81 [2 r.], *Mar* 10/28, s. 208 (15).

»opuścić Źoné, małŹonké (a. manŹolké)« [szyk zmienny] (31:2): OpuŹtŹ tę mánŹolké (tŹuŹŹ Źoné) a náŹladuy mié *OpecŹyw* 41v; *LibMal* 1551/161; *KrowObr* 140, 140v, 141 [2 r.], 223 [2 r.], 223v, 224; *BielKron* 137v, 234, 374v; *RejAp* 89; *HistRzym* 6v; *RejPos* 293v; *CzechRozm* 227; Bo wiele ich opuŹciwŹy Źoné [*uxore ... relict*]/ dzieci/ wárltát/ oráctwo y goŹpodárltvo/ idá ná woyné/ áby

vřzedřzy roboty y prace domowey/ řwowolnie řyli/ łupili/ á cudzych rzeczy pořywáli. *ModrzBaz* 116; Piotr miał pierwey żonę/ ále ią opuścił po řwym powołaniu. *WujNT* 208, 35 [2 r.], 81, 208 marg, 271, 397 (14); *KmitaSpit* Bv.

Szeregi: »nie opuścić ani oddalić« (1): iř go [syna] nyema [ojciec] opuścić áni od fiebye y łáfki řwey oddalić. *GliczKsiqř* Q2.

»opuścić i się oddzielić« (1): ktorą [naukę] gdy inne kořcioły opuřciły/ y od Rzymřkiego fie kořcioła mátki y miřtrzą řwego oddzielili/ dane łą pogánřtwu ná pořmiech y vpadek. *SkarJedn* 307.

»opuścić, (i) odejć« = *relinquere, abire PolAnt, Vulg; derelinquere et recedere, dimittere et abire Vulg* [szyk 8: 1] (9): *OpecřYw* 75; *Leop Ier* 9/2, *Matth* 22/22; *BibRadz* 1.*Mach* 10/13; *RejPos* 250; oto Pan řtobą/ á czemuřeř mowił/ opuřcił mię/ y odředł ode mnie? *SkarřYw* 188; A opuřciwřzy ie/ wřtąpił záfie w łodź/ y odředł ná drugą řtronę. *WujNT Mar* 8/13, *Matth* 16/4, 22/22.

»opuścić a na stronę odłóżyć« (1): A thák iáko nas piřmá vpomináią/ ábychmy opuřciwřzy á ná řtronę odłóżywřzy ty rzeczy doczeřne/ řzukáli łobie pirwey onych řkárbow ktore wiecznie trwáią *RejPos* 312.

»opuścić, (a, ani, i) odstąpić« = *abire et relinquere; dimittere, derelinquere Vulg; laxare, derelinquere PolAnt; deserere vel recedere JanStat* [szyk 10:7] (17): *LubPs* gg4v; *Leop Ios* 1/5, 24/16; *BibRadz Ios* 1/5; A czegoř fie iuř mařz nádzyewáć gdzie iuř then Pan opuřci á odstąpi od ciebie *RejPos* 167v, 7, 49v, 106v, 115v [2 r.], 176 (11); Snam cię opuřcił/ przetom człek zelřony? Odstąpiłem cię/ więcem w proch rzucony? *GrabowSet R; SarnStat* 989.

»opuścić i porzucić« (1): żeby iuř ná potym opuřciwřzy y porzućiwřzy te obłędliwe Kátholiki/ [...] do łámega iednego náuczyćielá/ [...] przyřtáli *CzechEp* 128.

»opuścić, przenieř się« (1): řtamtąd ich przodkowie opuřciwřzy ty mieyřcá gdzie dziś Litwá/ przenieřli fie byli do Prus. *StryjKron* 46.

»opuścić, rozłączyć się« (1): Pan Chryřtus byćiem ná řwiećie/ nie opuřcił Oycá/ áni řye z nim rozłączył *BiałKat* 303v.

»nie rozstawáć się ani opuścić« (1): řłużá łobie zobopolnie/ á nie rozřtawáią fie/ áni opuřzczá ář do řmierći *WerKaz* 304.

»opuścić abo stracić« (1): Iř iefliby kto tu ná tym řwiećie opuřcił ábo řtráćił dla imieniá moiego dom řwoy/ rolą řwoię/ żonę ábo dzyeci řwoie/ řtokrotną zapłátę pewnie weźmie odemnie *RejPos* 293v.

»opuścić, (a, i) ucieć (a. uciekać, a. pouciekać)« (6): *OpecřYw* 104v; á że Saul vmářł y trzey řynowie ie^{go}/ opuřcili miářtá řwoie/ vćiekli řnich [*reliquerunt civitates suas et fugerunt*]/ á przyřředřły Filiřthyni/ mieřřkáli w nich. *Leop* 1.*Reg* 31/7; *RejPos* 122, 253v, Ooo2v; *BudBib* 1.*Reg* 31/7.

»opuścić i (ani) ustąpić« [szyk 1:1] (2): co bacząc S. Benedict á boiác fie áby fie ktorzy młodřzy niewzgorřzyli: vřtąpił z onego mieyřcá/ y klářtor (zábrawřzy z łobą niektorą bráćią) opuřcił. *SkarřYw* 250, [236].

»opuścić albo się wyrzec« (1): A řlyřzyř tu/ co to ieřt opuřcić/ áłbo fie wyrzec? *KrowObr* 140v.

»opuścić i (a, abo) wzgardzić« [szyk 3:3] (6): *SeklKat* Ev; *MurzHist* F2; *KrowObr* 138; *RejPos* 107, 335v; *RejZwierc* 192; włafny Máieftatu náfzého Stolec/ y włafného Pána práwo y zwiérzchność opuściwłzy/ y wzgárdziwłzy [omissis et contemptis *JanStat* 1019]. *SarnStat* 953.

»(nie) zaniechać a (ani) opuścić« (3): owa włzytykich rołkołszy człowiek potahł/ pirwey zaniechać ma/ niżli go one/ prze ftárość/ zaniechać á opuścić máią. *GórnDworz* K2v; *RejPos* 63; Nie zaniecham cię/ áni cię opułzczę [*Non te deseram neque derelinquam*]. *WujNT Hebr* 13/5.

»zapomnieć i (a, abo) opuścić« = *derelinquere et oblivisci* *Vulg* [szyk 3:2] (5): *Leop Is* 49/14; *RejAp* 86v; Izali może kiedy mátká zapomnieć ábo opuścić dzyeciáthko fwoie ktore nośiła w żywocie fwoim? *RejPos* 256, 189v; *KuczbKat* 375.

»nie opuścić ani zarzucić« (1): A fłyłzyfz thu fwiádectwo Duchá Świętego/ iż Apóftołowie żon nieopuścili/ áni zárzucili *KrowObr* 223.

»opuścić, zbiegać« (1): Przez dwie lećie był wielki głód w Polfczce/ [...] ták iż niekthorzy z Polakow opuściwłzy żony y dzieci do Węgier zbiegáli *BielKron* 366.

»opuścić i (a, ani) zostawić« = *deserere a. dissolvere, derelinquere* *PolAnt* [szyk 3:1] (4): *BibRadz Deut* 31/8, *Hebr* 13/5; *RejPos* Ooo4v; nieopułzczę cię y niezofławię wtych trudnościah. *SkarŻyw* 501.

W przen (52) : *BierEz* K2v; *OpecŻyw* 82, 89, 110, 145v; *BielŻyw* 38; Ktore [szczęście] mię fńadz za me złoćci/ tak ze włząd opuściło *RejJóz* C6; Iešteś człowiek potępyony/ Od bogá fwiętych wzgárdzony/ Iuż cie niebo opuściło/ A w náfzę moc poruczyło *BielKom* D; Mnie opuścili ftudnię wody żywey/ á náztynili łobie rozefchłych y rozmáithych ftudzianek/ kthore wody záttrzymać niemogá *KrowObr* 73v, 33v; *RejWiz* 6v, 56v; *Leop Iob* 8/4; *BibRadz Sap* 10/13, II 110c marg; *BielKron* 108; *GrzegRóżn* I3v; Bo áćzci Syn sfłhąpił ná fwiáth z łoná Oycá/ ále przedię nie opuścił tego łoná *SarnUzn* E8v; *RejAp* BB8, 17v, 18, 111v; O fortuna przemiena przecześ mię opuścił? *HistRzym* 78; *RejPos* 81v, 147v, 160, 205, 26lv, 326v; *RejZwierc* 173v; *BudBib Ier* 2/13; áleć iedney mym zdánim/ nawiętfłzey cnoty niedořłáie: to ieřt/ ábyś fwą wołá y famego řiebie opuścił *SkarŻyw* 235, 309; Otořcie mię mátkę fwą włafną opuścili/ A cudzych ziem zwyczáiow y řpraw řie nářili. Pátrřcie/ iákiem ia páńřtwo wam nágotowáłá/ A iák walecznych ludzi dořć pohořdowáłá. *BielSen* 11; *ArtKanc* E10; *GrabowSet* G3; *WujNT Apoc* 2/4.

Zwroty: »opuścić drogę« = *viam derelinquere* *PolAnt*, *Vulg*; *viam deserere* *Modrz* [szyk zmienny] (15): *KromRozm I* D2v, Ev; Opuściefz prořtaczkwie drogę wałżę/ a bęđiefcie żyć/ á chodźcie drogá rořtropnořci. *BibRadz Prov* 9/6, 4.*Esdr* 8/55; *Mqcz* 492b; *RejPos* 9; *WujJud ktv*; *BudBib 4.Esdr* 8/55; *CzechRozm* 23v; Częgo więc boiáć fię pilnowáli powinnořci řwych ři co vrzędy trzymáli: nie řmieli opuścić drogi cnoty *ModrzBaz* 91v; *ArtKanc* N16, S17; *KołakSzczęřł* B4; *WujNT 2.Petr* 2/15.

»pierze opuścić« = *przeřać się wywyřřzać* (1): A włzákże gdy przy tym włzyřtkim weyřzymy w to/ co řie ábo w Kořćciele áłbo w Rzeczyřpolř. v nas dzieie/ tedy muřiem/ iáko mowiá/ pierze opuścić: á onym náfzyym miłym řłárym prořtakom vřłápić/ y dáć gorę. *WujJud* a4.

a. *Wyłáczyc z opieki, obrony, przeřać być przy kimř; derelinquere* *Vulg*, *PolAnt*; *deserere* *Mqcz*, *Modrz*; *dimittere* *PolAnt* [w tym: kogo (204)] (209) : *OpecŻyw* [34], 166v; Závřdy řwe wierne řługi/ w obronie záchowáł [...]. Táć że teř nieopuřcił/ y páná náfłego [...] Záchowáł go wezdrowiu řronił

páníftwá wíłego *KlerWes* A; *WróbŻółt* Y3v; *RejPs* 39v, 66, 67, 104, 112v (9); *LibLeg* 11/14; Y mnie iefzczę gdy obaczyłz w tym mym łtanie wiernego Nie opuścisz bo ty baczyłz/ y w piasku grzebiącego *RejJóz* C4; *SeklKat* E3v; *KromRozm I* Fv, F3, N3v; Lec on odpowiedział/ o płaczysz iá moiéi wielkiéi nędze/ że to czuie iłz mię bóg opuścił *MurzHist* I4v; *KromRozm II* í, v3v, v4; *KromRozm III* A5; *BielKom* F5v; Rad łie then Pan przybliży k tym co go wzywáyá/ A wślytkich nye opuści co łie w nim kocháyá *LubPs* ff, A4v, Fv, L4v *marg*; *SeklPieś* 19v; *RejWiz* 81, 129v, 133v, 136; *Leop Is* 41/17, 42/16; Iam cię ná máluczki čás opuścił [*in momento parvo dereliqui te*] ále cię záłię zgromádzę w wielkim miłofierdziu. *BibRadz Is* 54/7, *Deut* 31/17, *1.Reg* 6/13, *Is* 41/17; *BielKron* [85²]; *OrzQuin* E3v, K3; *RejAp* 1v, 44, 66v, 83v, 84v, 95v, 141v; A wízákoż ia ich opiekálnikiem będę/ á nie opufzczę ich *RejPos* 158, 47 *marg*, 48, 50v, 51, 60 (39); *KuczbKat* 375 *marg*; A iáko ludowi Izráelłkiemu Moizelz powiedał/ Iż ielli opuścić was będzie raczył Pan/ dopirko nędznicy poznać co tho iest chodźć bez obrony á bez opieki iego. *RejZwierc* 206v, 10v, 178v, 263; *WujJud* 126; *WujJudConf* 126; *BudBib Deut* 4/31, *1.Reg* 12/22, *3.Reg* 6/13, *2.Par* 32/31; *HistHel* D2; *CzechRozm* 166; *KochPs* 18, 103, 142; *SkarŻyw* 25, 471, 572; *CzechEp* 153; Weyźrzawłzy Pan Bóg ná twé łwięte łprawy/ Nie opuści cię/ iak opiekun práwy. *PudłFr* 47; *ArtKanc* K3v, K10v [2 r.], N20v; *GrabowSet* F; *OrzJan* 38; *WujNT przedm* 32, s. 522; *SiebRozmyśl* E3; *SkarKaz* 205b; *CzahTr* B2, C2v.

opuścić z czego (2): dla tegoż iá włzyłcy ktorzy idą tárgáią/ żeś iá opuścił z obroney łwey *ArtKanc* I16v, Q10.

opuścić w czym (30): *OpecŻyw* [27]v; *LibLeg* 10/114v; *KromRozm II* í2; *LubPs* C3, E3, Q3; *RejWiz* A4; *BibRadz Sap* 10/14; *BielKron* 209v; Desertores salutis meae, Którzi mię w moyey potrzebie opuścili. *Mącz* [388]a, 253a, 387d; *RejAp* 10v, 72v; *RejPos* 5v, 128v, 132v, 150, 178v (8); *GrzegŚm* 24, 25; *RejZwierc* 174v *marg*; *BiałKaz* C4; Będą mu włzytcy posłufzni z chęci á nieponiewoli: w rzeczách trudnych nieopufzczą go [*in rebus duris eum non deserent*] *ModrzBaz* 23v; Trzebáby y tych opuścić w ich niebezpiecznościách [*deserendi et isti essent in periculis*]/ ktorzi pod zasłoną wolności iákich/ niechcą fię łpolnie do obrony Rzeczyłpolitey przyłóżyć. *ModrzBaz* 125v; *PowodPr* 16; łrom mię Chudego przyjaciela w niełzczęłciu opuścić. *CiekPotr* 24.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z odpowiednikiem: ten* (2); *zaimék względný* (5)] (5): Bo na nich yełt miłofierdzye y prawdá od nyego/ Nye opuścić tych co łtrzegá Tełtámentu yego. *LubPs* G, Cv; *Leop Dan* 14/37; Włzyłcy wielkiem głółem krzikną/ y część Bogu dáli/ Ze on nigdy nie opuścił/ ktorzy mu dúfáli. *KochZuz* A5; *WujJud* 172.

W przeciwstawieniach: »opuścić ... przyjąć (3), być [*z kim*] (2), w pamięci mieć« (6): *RejAp* 167; Gdy óciec moy y mátká moiá opuścili mię/ Iehowá przyjął mię. *BudBib Ps* 27/10; Pánie obiecałéł mi rzekąc: będę z tobą: czemużełł mię teraz opuścił? *SkarŻyw* 188, 52, 151; A wízákże choć oná opuści/ áłem ia ciębie w łwey garści/ znáczniem przed łobą nápiłál/ ábych cię záwłdzy w pámięci miał. *ArtKanc* K11.

W porównaniach (4): gdyż on wiernych łwoich thák iáko mátká dziaték łwoich nigdy opuścić niechce. *RejAp* 100v, 2, 66v, 195.

Zwroty: »opuścić dziatki łwoje« (3): A by theż oná opuściłá dziatki łwoie/ ia was nie opufzczę. *RejAp* 66v, 100v, 195.

»nigdy nie opuścić« [szyk zmienny] (42): tako wierny towarzyszył/ iżci nigdy przyjaciela nieopuścił *ForCnR* E3; *PatKaz II* 63v; *RejPs* 170v, 186v, 216; *LubPs* D2, H4v; *RejWiz* 107; *KochZuz* A5; *RejZwierz* 123; Połtánowięś z nim przymierze wieczne/ obiecuiąc mu iżeś nie miał nigdy opuścić potomłtwá iego [non unquam derelinqueres semen eius]. *BibRadz* 4.*Esdr* 3/15; iż on żadnego z namnieyńszych swoich nigdy nie opuścił/ á prawie wśtáwicznie liczy y włoły ich áby żaden bez woley iego nie wpałł z głowy ich *RejAp* AA7v, AA3v, 2 [2 r.], 59, 66v, 73, 100v [2 r.], 195 [2 r.]; on nád káżdym wiernym á śpráwiedliwym dzierży miłóściwą rękę swoię/ áby go nigdy nie opuścił/ przywodząc mu ziołká ábo ptałzki niebieskie ná pámięć/ iż ye on żywi/ pálie/ y przyodziwa bez wśzey pracy ich. *RejPos* 71, 25 marg, 37, 117v marg, 125, 182 (10); *KuczbKat* 375; A nákoniec by mátká włafna opuściłá włafne dzieciátko swoie/ ia nigdy nie opuścżę żadnego wiernego swego. *RejZwierz* 263, 10v, 128, 20lv, [203]; *WujJud* 118v; *SkarŻyw* 100; *ArtKanc* N20v; *WujNT* 354.

Szereg: »opuścić ani (a) zaniechać« [szyk 1:1] (2): vważaymy łobie tho święte miłóśierdzye iego/ iż on nas y w tych docześnych rzeczach/ śmutkoch/ fráfunkoch/ y káżdych przypadkach náłzych nigdy opuścić áni zaniechać nie chce *RejPos* 128v, 178v.

W przen (3) : ábowiem śercá śkrusłonego á pokornego pan náłz nigdy opuścić nieobiecał. *RejPs* 186v; Ani go opuściłá [Mądrość] w więzieniu [Et in vinculis non dimisit illum]/ áż mu przyniośłá śceptrum Krolewńkie/ á dáłá mu moc nád tymi którzy go wciśkáli *BibRadz* Sap 10/14; *RejPos* 32v.

b. Zdradzić (1) : O wielká fałśfywoftz złońnego Iudáśfa/ iijż przyśtápiwśly ku panu Iezufowi/ naprzód go oblałil/ którego on opuścitz chciał *OpecŻyw* 106.

2. Pominąć, przeoczyć; praeterire Vulg, *Mącz*; *praetermittere* *Mącz*, Cn; *dimittere* *PolAnt*, Cn; *deserere*, *omittere* *Modrz*, Cn; *postponere* *BartBydg*; *cedere* *PolAnt*; *neglegere* *Modrz*; *subtrahere* Vulg; *posthabere*, *transilire* *Mącz* [w tym: kogo (26), co (166)] (203) : *BartBydg* 230b; *LibLeg* 11/9v; *ComCrac* 16v; *SehlKat* D4; *KromRozm I* Mv; *Diar* 43, 84; *GroicPorz* 11v; *RejWiz* 60; Trzećie Księgi Máchábeyńkie/ ácz od kościoła Krześciánńkiego nie śą przyięte/ wśłákże zechmy ie przy niekthorych Bibliach náleżli/ niechćielichmy ich theż opuścić. *Leop* YYyy4; *BibRadz* Hebr 2/8; *OrzRozm* S, T; Rzekł mu krol/ idź rychło á wczýń ták Márdócheufzowi iákoś mowił/ á ośtrzegay ábyś s tych łłow swoich nic nie opuścił. *BielKron* 115, [85²], 87v, 216v, 217v, 413v; *Neminem praetermisit qui cum loqui potuit, cui non eadem ista dixerit*, Zadnego nie opuścił s którymkolwiek yedno mógl mówić/ komu by tego nie powiedział. *Mącz* 226d; *Transiliare aliquid*. Z nieobáczności co prześtępić álbo opuścić. *Mącz* 365c, 151c, 315a, 39 lb, 477d; *OrzQuin* C; y wśzytko ine czo bych ia powiedzieć mógl/ nie prze nieumieięthność opuścili/ [...] ale iż im podobno ciężko było dáley mowić *GórńDworz* li8v, li4; y pomázał go wnet ná krolá/ opuściwśly ony łtárfze y pirworodne bráty iego. *RejPos* 56v, 56v, 186v; kilkákroć pytáiące punktćiki opuścżono/ to ieśt takowe? y ráz wśzczepiáiące opuścżono. *CzechRozm* **7, 8, 30v, 71, 112; A ieśliże to nieieśt rzecz przyśtoyna/ áby ieden wiele wrzędow trzymał/ tedyć to będzie dáleko nieprzyśtoynieyśza iednego ko⁸⁰/ opuściwśly drugie [*aliquis caeteris neglectis*] zacnościá pánowania ábo wrzędow wywyśłżać *ModrzBaz* 45, 52v, 99v; *SkarJedn* 242; Może kto chce opuścić y śpiewanie/ ktore ieśt też per totam Hiftoriam/ ále dobrzeby z śpiewáním. *MWilkhHist* A2v; *CzechEp* 45 [2 r.], 106, 193; *GórńRozm* E4v; *KochWr* 22; *GostGosp* 84; *WujNT* Act 20/20; Śędzia ma śie przypodobác ku prośtoćie łtron, ieśliby która

niedomyślnie opuściła potrzebne rzeczy łobie do łprawy. *SarnStat* 159, 549 [2 r.]; Włzytkięgom kółztowála/ á nic nie pomoże/ Teraz iefcze pokułżę/ przypátrzyć łie może Oko wálzē/ namnieyłżę nie opułcżę rzeczy *GosłCast* 27; [Missa haec faciamus. Opułcmy to. *TerentMatKęł* E8v].

opuścić w czym (1): Táki iefli co wnáboženłtwie opułci/ z cnoty połłufzeńłwa włzytko łię mu v Pána Bogá nágrodzi *SkarŻyw* 335.

Ze zdaniem dopelnieniowym (3): Aleć ták Dijabeł zówždy tżyni/ iż tho co iemu łłkodzi/ opułcić mułi *KrowObr* 74v; Nihil praetermisi inter ornando, Nicem nie opułcił com yedno twey chwale należeć baczył. *Mqcz* 226d; A ták opułciwłzy tho/ co ku byłtrołci rozumu należy/ powiedz nam W.M. w czym kułłzt/ á fortyl/ pomoc do trefnołci może *GórnDworz* N8v.

W przeciwstawieniach: »opułcić ... mowić [o czym], [za co] się wziąć« (2): Raczyłłcie WM o jednych [potrzebach] mowić, a drugie opułcić *Diar* 29; Co opułciwłzy X.K zá inłżá [rzecz] łię wziłł/ niż iefł w propolicyey *CzechEp* 384.

W charakterystycznych połączeniach: opułcić błędy (2), księgi, kwestyje, odpowiedź, pamięć, poczętek, przewiska, śpiewanie.

Zwrot: »nie opułcić słowa jednego (a. żadnego)« = *verbum non praeterire Vulg; verbum non cedere PolAnt* [szyk zmienny] (2): słowá iednego nieopułcił/ ze włłyłtkiego rołkazánia/ ktore był Pan rołkazał Moizełłowi. *Leop Ios* 11/15; *BibRadz* 3.Reg 8/56.

W przen (2) : Gdyż iefł łlepa fortuná á nie pátrza thego/ Opułciwłzy godnego nátká niczemnego. *RejWiz* 97; gdy łię Chrzełciánie kryłi po łełsiech y gorách y mieyłcách pułtych/ á moc pogánłka żadnego kátá nieopułciłá *SkarŻyw* 402.

a. *Pominąć tekst lub jego fragment w rozważaniu, omawianiu; omittere* *Modrz, JanStat* [w tym: kogo (13), co (118)] (139) : *OpecŻyw* 35v; Takież y my chcemyłi rozum zdrzowy [!] mieć wziłwłzy to z kxiąg czo iefł prawdzie podobne, włzitko inłże opułcimy. *BielŻywGlab nlb* 11, nlb 9; *GlabGad* K2; *MiechGlab* *5; *WróbŻółtGlab* A4; A yednáł wyełe rzeczy ktemu łłżących opułcił/ ktore łye w drugich Ewányeliach náyduyá *KromRozm II* d; Aczby łye y tu przykłády wžíyć mogły: Ale to teraz opułcżę: Ono tylko powyem co píłł Páweł łwyęty do Gálátow *KromRozm II* m4, d2v, h3v; *KromRozm III* G3, M5v; *Diar* 91; *KrowObr* 74v, 225v; *Leop* Nn5; *BielKron* 175v; Interscribo, W połsrzód co wpiluyę/ miedzy co wrážám/ włádzám com opułcił. *Mqcz* 375b; *OrzQuin* E3, L4v; *SarnUzn* C4v; *SienLekAndr* a3; *RejAp* 20; *GórnDworz* B3, B3v; *RejPos* 87, 280; *KuczbKat* 190; Y Ten Artykuł/ poniewáž włzyłtek od nas wžíęty iefł/ [...] opułciłichmy dla krotkołci. *WujJud* 62v, 43v; *RejPosRozpr* c3, c4 [2 r.]; *RejPosWstaw* [41²]v, [110³], [143³]; *CzechRozm* 151v, 171; *SkarJedn* 65, 94, 98; *Oczko* 3v; Opułcżę wiele: żeby łię rzecz tá nie rozwlóklá: á rzeczy tylko niektorych dotykáć będę. *CzechEp* 409, 93, 113, 194, 250, 253 (17); *NiemObr* 85; *ReszList* 180; Dokłáda też tego Bielłki w Kronice łwey/ co opułcił Alexánder Guáguinus/ iż też o to ich ołzułtwo kłłł ie Biłkup *WerGołc* 220; We Czwartek/ o náłwięłżym Sákrámenćie modłitwy: ktore tu małz w dzień Bożego ciálá/ w łzołłym rozdzíale wydrukowáne/ opułciwłzy Alleluia. *LatHar* 356, 376; Bo Cyprian ná mieyłcu náznáczonym áni opułcił/ áni mogł opułcić tego łłowá *WujNT* 555, *przedm* 18, 21, 32, s. 298 [2 r.], 555; *WysKaz* 40; *SarnStat* *6v, 753 [2 r.], 823, 1225 [2 r.], [1281]; *PowodPr* 58; *SkarKazSej* 699b.

opuścić w czym (4): według Metáftenefá był [Aswerus] fyn Dáryufá pirwłzego/ ktorego Grekowie w fwyh hiłtoryach álbo opuścili/ ábo ináczey zwáli. *BielKron* 114, 6, 86; Zásię co fye było w pierwłzych Spilkách miánowicie około Vniiéy opuściło/ á iednák ku záchowánium téy to Vniiéy bárzo potrzebne było *SarnStat* 1013.

cum inf (1): o panye yezufye pyłacz euangelyfczy opufzczyly od lata narodenya yego alź do trzydzyefnego roku *PatKaz III* 134.

Ze zdaniem dopełnieniowym (3): Márek/ [...] opuściwłsy co fye z Pánem náłłym do trzechdzýefyát lat dżyáło/ o dekrztu [lege: ode krztu] Yáná S. zaczął *KromRozm II* dv, d4v; á nie telko thego [gdzie Plato mówi o dziecięcych zębach]/ ále y przed tym/ y po tym co tám łtoi/ czo Káftiglio ábo *ex conuiiuio de amore*, ábo *ex Phaetro*, ábo y z inych mieyfł wyciągnął/ opuściłem: ábowiem Polłki ięzyk tego wyrażić nie może *Górndworz* B5, b2.

W połączeniu szeregowym (1): [prawda jest] iżem thak długimi łłowy niemogł włzytkiego wypiláć/ iákoście tám nápilali. Ale powiedzmi/ com odmienił/ opuścił álbo przytznął? *KrowObr* 205v.

W przeciwstawieniach: »opuścić ... (na-, o-, po-, wy)pisać (10), pość (5), przystąpić (5), mówić (i twierdzić) (3), wziąć (a. brać) przed się (2), brać [co] za sobą, dołożyć, pokazać, powieść, przypisać, przypomnieć, przywozić, włożyć, zostawić [komu] na pamięć« (34): A tak áni o tym chćyey rozumyeć/ áby [...] tylko to co yełt potrzebne ku náłłemu zbáwyenyu popiláli/ á co nyepotrzebnego opuścili *KromRozm II* fv; Ktore łłowá powieđasz iżem włzyłtki odmienił/ iedny opuścił/ á drugie przypilál *KrowObr* 205v, 14v; *OrzList* c2, e4; Tu opułzczyć ine Cefárze Konłtántynopolłkie/ [...] ábowiem nie málz co o nich godnego piláć *BielKron* 168v; ia to na ten czás opułzczyć/ tylko krotko powieđam *BielKron* 175v, 195, 224; *Górndworz* b2; O tychby mówię przyłżło tu piláć/ iákoby ié mierzyć: ále vgadzáiác tym którzy czytác máią ty Kłáški/ ná ten czás to opuścić mułżę *GrzepGeom* N2v; Włzákże y oney dzyećinneý łpráwy iego nie opuścił ktorą mieć raczył z onymi doktory o zbáwieniu náłłym: á zołtáwił nam ná pámięć ony łwięte łłowá iego *RejPos* 281; Otoż ia też opuściwłsy tych pierwłzych dálłze wywody/ do wtorych przyłłapię/ á iełli też co máią pewnego obaczę. *CzechRozm* 18v; Ale opuściwłsy to/ podźmy do łłow łámych pilámá ł. *CzechRozm* 55v, 110v, 144v, 179v; co *Auguřtin* opiluiác pychę opuścił [tradita omissum est]/ ále ma to być dołóżono/ áby tak na włzem było dołtáteczne opiláne pychy. *ModrzBaz* 58v; niektore [łwiádectwa] włóżyć mułżę: inne bez lidzby opuściwłsy *SkarJedn* 87; *StryjKron* 380 [2 r.]; A tak opuściwłsy iuż wiele inłłzych rzeczy/ [...] to mówię y twieđżę *CzechEp* 101; Ale y inłłzych wiele łwiádectw do tegoż fię łciągáiących/ dla przedłżenia opuściwłsy/ trzećią też rzecź takżę pokażę. *CzechEp* 117; Opułzczám tu dowody/ ktore vczeni doktorowie około tego kłáđą: gdyż też nie bárzo łą wedłóg poięćia wálłze⁸⁰: áno nie tylko tych ktore opuścił/ ále y tych ktore przywođził *CzechEp* 148; Ktore łłowá/ w częłłci/ bierze też zá łobą X.K. rzecź całą opuściwłsy. *CzechEp* 300; A tak ia łiłł łákubow opuściwłsy/ Piotrow przed fię biorę *CzechEp* 317; Niewiem łkąd iá począc/ máiąć tak wielką rozłicłnych niezbożności Papielłkich/ obłitość y łwiádectw y przykłáđow? włzyłtki wypiláć/ rzecź iełł niepodobná: opuścić z nich ktore/ iákoł zálłfna *CzechEp* 385, 13, 221, 305, 362; *LatHar* 664; *WujNT* 298 marg.

W charakterystycznych połączeniach: opuścić artykuł (2), nabożeństwo, obietnicę, Święte Pismo, plotki, poprawę, przygody, przykłady, psalmy, świadectwa (4), tytuł, wykłady, wymysły, wywody (2); opuścić dla długości, dla krotkości, dla przedłużenia (4).

Frazy: »ale to opuściwszy« (2): Lecż to opuściwŷy/ dwa tylko niedawne fynody/ przypomnieć chcę NiemObr 176; Ale to opuściwŷy/ do okazowania dálżego tych rzeczy ktore mi X.K. nieflufnie zádáie przyftápię. CzechEp 221.

»bez pochyby nie opuściłby był tego« = *na pewno by o tym wspomniał* (2): A bez pochyby nyeopuściliby byli tego/ iżeby miŷtrzá fwego/ ktorým fye żegnáli/ fpomnyeć nyemyeli/ flowá á náukę yego wypifuyąc. KromRozm II d4v; WujJud 51.

»iż (a. że) [kogo, co] opuszczę« (7): tedy ŷam [ŷw. Paweł] (iż drugie ápoŷtoły opuŷcżę) przeciw temu wytápił. KromRozm II x; Bezá wŷelákami zbytki y ćielefnoŷcią fplugáwiony/ zádłużywŷy fie y przedawŷy beneficya/ ze Fráncyey vćieć muŷiał/ á ták Ewángelikiem zoŷtał/ á (że infze iego niecnoty opuŷcżę) [...] WujJud 13v; CzechEp 195, 318; LatHar 203, 478, 664.

Zwroty: »milczeni(e)m opuścić« (2): StryjKron 350; nie godzi ŷię mym zdániem/ te [przykłady] też milczeniem opuścić CzechEp 46.

»nic nie opuścić« (4): KromRozm II fv; KromRozm III H2v; RejPos 281; Bo co ŷie tycze Práwá Ziemŷkiego, które ieft fundámentem praw wŷyŷtkich, tedym ták iednák nic nieopuŷcił. SarnStat 1262.

Szeregi: »nie tylko nie opuścić, ale pilne baczenie mieć« (1): nietylko nie opuŷcili óni ŷárzy co o Cieplicach piŷáli/ ále pilná baczenie ná to mieć kazáli/ áby tego roku mniéy fye do Cieplic ludźi odŷyłało Oczko 29v.

»nieco odmienić, nieco opuścić« (1): W uniwersalech około obrony i podatku tego nieco nad tę zmwę odmieniono, nieco opuszczono pilnego Diar 91. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

b. [Zapomnieć, przestać myśleć [co]: A opuŷć iuż tę vtrátę/ ćieŷząc ŷię tym co domá ieft. HistFort Mv, G6.]

3. Odrzucić, zaniechać; *omittere* Mącz, Calag, JanStat, Cn: (de)relinquere HistAl, Vulg, PolAnt; *deserere* Mącz, Modrz; *dimittere* HistAl, PolAnt, Mącz; *praeterire* Modrz; *neglegere*, *recedere* PolAnt; *abicere*, *abrumper* Mącz [w tym: co (172)] (175) : BierEz C; OpecŻyw 5v; Pyŷznego wzgardzay poki pychy nieopuŷci BielŻyw 85; March³ Xv; WróbŻołt kk6; RejPs 22, 11v; przykázuiemy mocnie áby ty opuŷciwŷy fzałeńŷtwo y próżną chwałę do Mácedoniey fie wroćił. HistAl C4, E8; Moi námileifzy Francifzku/ proŷcię opuŷć ten vpor/ wybij zmysli twyi takowé mniemanié/ porzuć tę fwą wołą MurzHist F, C; MurzNT 73v; KromRozm III B; Vmorzywŷy ćielefne buynoŷci/ Opuŷcżę iuż dziećinne płochoŷci. BielKom D8v, B6, F8; GliczKŷiż Iv; Iż nye chcyeli opuŷcić myfli złey wfŷeteczney. LubPs S; KrowObr 141; RejWiz 5v, 57v, 74, 163v; nápominałz y náprawiałz/ áby opuŷciwŷy złoŷć/ wierzyli w ćię Pánie. Leop Sap 12/2, Prov 28/13, Is 58/2; RejZwierz 64v; BibRadz Iob 6/14, I 466a marg, 1.Thess 1/9; [Tarkwiniusz] panował Rzymiánom lat XXXV. nie práwem ále gwałtem á okrucieńŷtwem/ przeto fpoŷob ochędożny pirwŷzych krolow opuŷciwŷy/ nowy okrutny wnioŷł. BielKron 103v; Legath Papieŷki Márek Pátryarchá Akwileńŷki rodem Weneth/ proŷząc Krolá Polŷkiego y tákież Czeŷkiego/ áby przeŷtáli z Mátyaŷzem walek: á thy naklády niepotrzebne/ tákież

walki wewnętrzne opuścili *BielKron* 395v, 17, 41v, 50v [2 r.], 174, 205 (13); *GrzegRóżn* E, 13v; *Mącz* 72a, 226c, 360d; á prze ten łtrách opuścili łtrách Bogá żywego *RejAp* 120v, 11, 180; *HistRzym* 126v; á pothym cały dzyeń łkákác/ bębnác/ pıfkác/ pıć/ á żadnego złego vczynku/ ile ich iest do roku/ iuż ná on czas nie opuścić. *RejPos* 276v, 34v, 39 [2 r.], 44, 147v, 243, 245, 325v; *GrzegŚm* 9; *RejZwierc* 172v, 173v; *BielSpr* 61; *WujJud* 105; Obaczywšzy my przeto iż takie poprawowanie/ iakiemy byli zaczęli/ więtfzą by nam pracę zádalo/ niż nowe tłumaczenie/ dla tego opuściwšzy popráwę/ [...] vmysłilımy znou obá zakony tłumaczyć. *BudBib* bv, *Deut* 29/25, *Ruth* 2/20, *Iob* 6/14, *Ps* 37/8, 4. *Esdr* 14/13, *Eccli* 35/3, 15; Strzeście się áby Pan Bog łtárania łwego owas nieopuścił. *BiałKaz* M3v, M3v; Ia też także czynić będę: żeć też/ opuściwšzy łubtylną Filozowšką y Oratoršką odpowiedź/ po proštu odpowiedác będę. *CzechRozm* 2v; Co iestliże ci z ktoremi łprawę mamy/ wolą nam być nieprzyaciłmi niżli przyaciłmi/ á opuściwšzy włzelákie ludzkie przepieranie [*omnique humana concertatione praeterita*]/ mocą á bronią známi czynić chcą *ModrzBaz* 104, 30, 81; *Calag* 115b; O byšty prozne myłli opuściłá/ á ofiárę czyniác Bogom/ łzłá zá małz *SkarŻyw* 125, [282]; *ZawJeft* 10; *GrabowSet* E2; *WujNT* 288, 370 marg, *Rom* 1/27, s. 566; *WysKaz* 6; *GosłCast* 28; *SkarKazSej* 682b, 704b; *KlonWor* 53.

cum inf (1): łyn Achábow począł krolowác w Sámáryey lat XII. wyrzucił bálwány oycowłkie s kościołá/ włzákże cielcow nie opuścił chwalić *BielKron* [852]v.

W przeciwstawieniach: »opuścić ... naśladowác (4), udać się [*do czego, na co*] [*za czym*] (5), jác się (2), nawrocić się (2), przystać (2), (u)czynić (2), brać się, brać przedsię, chwycić się, dzierżec się, parác się [*czym*], poruczyć, przyjác, rzucić się, skoczyć, służyć, spoić się, starać się, trzymać się, uciec się, ulubić, ustanowić, wniść, zabawić się [*na czym*]« (37): pokory iego opuściwšy pychę nałladuymy *OpecŻyw* 14; Y przykazał im Alexander aby pirwłze prawa opuścili á nowe im włtanowił. *BielŻyw* 160; Iuż bierz przed łię dobrą myłł a opuść žalobę *RejJóz* K6v; *MurzNT* 58v; iż wy opuściwšy prawdę Ewánieliey łwiętey/ trzymacie łie iesttze nietylko żydowłkich/ ále też y pogánłkich básni *KrowObr* 99v; *RejWiz* 29v; Karze Apołtoł Gáláty iż ták prętko Ewángelią opuścili/ á ku inłsey przyłtali *Leop Gal* 1 arg, *Zach* 1 arg; Ale on opuściwšy rádę łtárłzych [*dereliquit consilium seniorum*] ktorą mu podáli/ włzedł w rádę z młodymi *BibRadz* 1.Reg 12/8, 2.Par 7/19; Żydowie [...] Opuściwšy iego [*Mojżesza*] pıłmo łwięte [...] rzucili łie do iney dzikiey náuki niezbożney *BielKron* 46; Senat rołkazał duchowieńłtwu/ áby opuścili włzytki włtáwy ludzkie/ tylko łzczerego łłowá pańłkiego áby łie dzyerżeli/ á powiádali ye. *BielKron* 198v; iż pirwłzy Dekret opuściwšy/ nowy yczynili w Spyrze ná Seymie *BielKron* 206v; opuściwšy bálwochwalłtwo przyięli krzełt. *BielKron* 351; Miełzkaią w nim Máchometowie a Mámáluchowie/ ktorzy náłżę wiárę opuścili/ á ná Máchometowę przyłtali *BielKron* 455v; *RejAp* CC3, 121v; czyli ma Dworzánin[...] thák mu gruntownie iedno łchwalić/ á drugie zgánić/ żeby łie záraz dobrego iáł/ á złe opuścił. *GórńDworz* Hh3v; Gdyż tho łłyłzyłż iż Pan zá tę niedbáłość ták łwiát záłlepiác raczy/ á zwłáłzczá ty ktorzy łie paráią łprawámi iego/ opuściwšy łpráwy Pána łwoiego. *RejPos* 67; łtáranie łwoie opuścić/ á poruczyć włzytko w opiekę Pánu *RejPos* 67v; iż oná opuściwšy ine włzytki pomocy łwiátá tego/ [...] thylko łie ze włzytką myłłá vcieklá do łámego miłofierdzya Pána onego *RejPos* [310]; A zwłáłzczá ktho łie o tho łtára z wielkimi pilnołciámi łwoiemi/ opuściwšy w tym wolą/ opáłtrność/ á przełżrzenie łwięte iego *RejPos* 316, 82v;

RejPosWstaw [21²]v; że trudno zwykłe prawá opuścić/ á nowych się chywić [usitatas leges omittere ac ad novas animum applicare]. *ModrzBaz* 143v; áby się na fwarách y gadkách dwornego wtáiemnicách Bołkich łzperánia/ zábáwili: á dobre vczynki y pokutę ę y łkutki wiáry opuścili. *SkarŻyw* A2; á opuściwłzy rołkołzy/ ná nędze/ powłóczenie/ niebešpieczenłtwo/ [...] vdać się musieli *SkarŻyw* 26; daleko wiecey pániénká powšciágliwa/ opuścić ma włzytkie rzeczy šwieckie/ á z łamym się Pánem z łpoić. *SkarŻyw* 393, 478; *NiemObr* 149; niepráwošć łwá opuścili/ ku tobie się náwroćili. *ArtKanc* M16v, I4v; Wnet opłtza [!] priuate/ łkotza do publiki *PaprUp* A3v; Opuściwłzy buyną myšł/ bierz się do dobrego. *GrabowSet* D4v; Włtyd opuściwłzy łprołnošć włubiłá *GrabowSet* M2v.

W charakterystycznych połączeniach: opuścić bałwaństwo (bałwany) (3), błąd (2), bogactwa, bojaźń (4), burdy (2), dekret, gniew (2), grzech (2), kunszt, miłosierdzie, modlitwę, myśl (3), nabożeństwo, naukę (3), nienawiść, nieprawość, obietnicę (2), pieniądze, pismo (2), płochosć, pogroźki, prawdę (3), prośbę, prywatę, przymierze, pychę (2), rozkosz (2), rozterki, rozum (2), sąd, (nie)sprawiedliwość (2), srogość, staranie (2), szaloność, troskę, trudności, ufność, upor (2), ustawę (3), walkę, wątpienie, wiarę, wolę (3), wstyd (2), wymysły (2), zapalczywość, złość (2), zwirzchność, žalobę, žalość.

Zwroty: »opuścić frasunek« = być dobrej myśli (1): Zátym iákiš młódzieniec włzedłzy do izby/ vpomina tych gošći/ áby opuściwłzy fráłunek dobrej myśli byli *WerGošć* 230.

»opuścić prawo« = *deserere ius* *Mącz*; *ius omittete* *JanStat* [szyk zmienny] (7): *BielŻyw* 160; *BielKron* 213; *Mącz* 387d; *OrzQuin* B4; dla których długów miełczánie zwykli Kmiećie w Miešćiech y w Miálteczkách zápowiedáć/ zátrzymáwáć/ y pozywáć opuściwłzy Práwo *SarnStat* 920, 293, 665.

»opuścić przykazanie, rozkazanie (boże, pańskie)« = *(de)relinquere mandatum* *Vulg*; *neglegere mandatum* *PolAnt* [szyk zmienny] (5:3): *WróbŻółt* 118/87; *MurzNT* Mar 7/8; *LubPs* bb3; *Leop* 3.Reg 18/18, 2.Par 7/19; *BudBib* 4.Esdr 1/34; opuściwłzy rołkazánie Boże/ trzymaćie włtawę człowieczá *BudNT* Mar 7/8; *WujNT* Mar 7/8.

»opuścić radę [w tym: jaką (6), czyją (6)]« = *concilium dimittere* *Mącz*; *derelinquere consilium* *PolAnt* [szyk zmienny] (13): *MurzHist* M3; Wzrułzá się myłli ludzkye ná hárdosć ná zwádę/ Opuściwłzy y rozum y rołtropną radę. *RejWiz* 128v; *BielKron* 82v; *Mącz* 62d; *RejAp* 56; *RejPos* 16v, 235v, 253, [310], 326, 351; *BudBib* 2.Par 10/8, 13.

»na stronę opuścić« (1): á włłtyki ine łpráwy omyłne á podezrzane ná łtronę opuścić. *RejPs* 185.

»opuścić zakon (i rozkazanie) boże« = *(de)relinquere legem* *Vulg*, *PolAnt* [w tym: czyj (4), (Boga) nawyžszego (2), Mojžeszow (1)] [szyk zmienny] (8): *WróbŻółt* ee4v; *MurzHist* O2; *KromRozm* II h3; ábowiem opuścili Zakon nawyžłšłego Krolowie Iudłcy y wzgárdzili boiaźń Božá *Leop* *Eccli* 49/6, *Eccli* 41/11, *Ier* 9/13; *BibRadz* 1.*Mach* 1/43, 10/14.

Szeregi: »opuścić i na stronę odłóżyć« (1): A on lew ryczący do ktorego przyłtał [...] odłtápiwłzy Páná swego/ á opuściwłzy y ná łtronę odłóżywłzy šwiętą opátrznosć iego/ y możną opiekę iego: to go iuz drapie iáko chce *RejPos* 331.

»nie tylko opuścić ale podeptać« (1): Iž teź oni tę prawdę/ dla włtaw y wymyłłow łwych/ nie tylko opuścili/ ále nogámi práwie podeptáli. *CzechEp* 361.

»nie opuścić ani pogardzić« (1): á wždy przedsię wodne⁸⁰ nurzánia nie opuścił/ áni nim pogárdził. *CzechRozm* 267.

»wzgardzić i (a) opuścić« (3): *RejAp* 41; *Phil* H4; Co wŹytko wzgárdzić y opuścić mamy/ kiedy nam przeŹkádza do zbáwienia. *WujNT* 76.

»opuścić a złożyć z siebie« (1): A iákoż tu nie máłz przełomić w łobie tego kámiennego łercá łwego: ábyś miał odtłąpić od Páná tego/ álbo opuścić á złożyć/ s łiebie/ prze kęs márnego wnieŹienia twego á łwey woley twoiey/ thę łwiątą pieczę á opiekę nád łobą iego *RejPos* 257v.

W przen (1) : káżdá łtárość by to w mocy miała/ Ná wŹytki złości łwiátá wnetby łie vdála/ ŁákomŹtwa nie opuści y z nim łie w grob włoży *BielKom* Ev.

4. *Zaniedbać; relinquere PolAnt, Modrz, Vulg, Cn; deserere Mącz, Modrz; neglegere Modrz, Calag; intermittere, interponere, praetermittere, recedere Mącz; omittere Modrz [w tym: kogo (4), co (94)] (105): BierEz D; BielŻyw 51; RejRozpr A3v; SeklWyzn 4v; LibLeg 11/160v; SeklKat Q4v; Włłák łwyęty Páweł piŹŹe/ karz/ łay/ álbo bá kay. (–) Aleś opuścił/ we wŹłey ćirpliwoŹci y náuce. KromRozm I Bv; MurzNT Matth 23/23; bo nie ku temu od rycerstwa są tu poŹłani, aby mieli to opuścić, ale owszem, aby o to co napilniej u KJM i u WM Senatorow koronnych a strożow wolnoŹci pospolitej staranie czynili *Diar* 25, 20, 26, 39; A tego nie chcę opuścić/ dla przyiáźni/ mierżiáczki/ boiáźni/ dárow/ álbo inney rzeczy. *GroicPorz* c, c2v, d2v, d4, e4; *Goski* A3v; *BielKron* 83, 200v, 220v, 363v; Neutiquam haec res neglectui est mihi, Niegodźi mi łie tey rzeczy opuścić. *Mącz* 188b; Deserere optime meritos socios, Opuścić/ Nie chćieć ráutowáć wiernego towarzysłtwa. *Mącz* 387d, 233a, 331c, 377c, 505b; *RejPos* 69v, 170, 198, 225, 275v; Bo łolguiác temu łwowolnemu ołłowi [*ciału*]/ ktoremu łie tylko łeżec á pieŹcić chce/ Źłá poćciwy człowiek łobie rzeczy powaźnych á łławnych á łobie pożytecznych opuŹcićby mułiał. *RejZwierc* 113v, Bv, 105, 108, 198; *RejPosWstaw* [41²]v; *Strum* Q4v; o wŹytkich członkách Rzeczypolitey mieć pilne łtáránie á żadnego nieopuŹcić. *ModrzBaz* 15; niektorzi wárltáty y rzemiosłá łwe opuŹciwŹy [*officinis et artibus suis desertis*]/ draby zołtawáią dla leniŹtwa/ y áby im wolno łupić. *ModrzBaz* 107v, 68v; *SkarJedn* 120; á nic w onej łtároŹci nieopuŹcił/ chociaź iuź błł bárzo zemdlony *SkarŻyw* 311; á żadney zwykley roboty nieopuŹciłá. *SkarŻyw* 580, 36, 57, 225, 226, 336, 459; Azaź łię [...] godźi w drodze zránionego człeká opuŹcić? *CzechEp* 60; *GostGosp* 6; *LatHar* 144; *WujNT Matth* 23/23; Bowiemech iuź prze rádoŹć/ wŹyŹtko opuŹciłá *PaxLiz* D2.*

opuścić czym (2): *SkarŻyw* 354; ále Oyczyznę w iáwnym niebeŹpieczeńŹtwie gnuŹnoŹciá opuŹcić/ rzecz ielł łzkáráda. *Phil* C4.

Ze zdaniem dopełnieniowym (4): Nunquam unum intermittit diem quin semper veniat, I yednego dnia nie opuŹci áby tu nie miał być. *Mącz* 226c; á łtáray łie ábyś nicz nie opuŹcił czoŹ powinien Bogu/ łobie/ przyiácielom/ y oyczyźnie łwoiey. *RejZwierc* 24v; Chociaź ták trunek łobie bárzo włubili/ Włłák tego co przyŹłoi cnym nie opuŹcili. *PaprPan* H3; *ModrzBaz* [16]v.

W przeciwstawieniach: »opuścić ... służyć (4), (u)czynić (3), dopuŹcić się, gárnáć się, náŹładowáć, udawáć się [za czym]« (11): bo on nyc złego nyeuczynił a nyc dobrego nyeopuŹcył. *BierRaj* 23; *KrowObr* 4v; To ielł/ kthorzy opuŹciwŹy Źłowo Boże vdawáią łię zá łwymi wymyŹły. *BibRadz* I 333c *marg*; *RejPos* 22; *RejPosWstaw* [21²]v [2 r.]; Nie przyŹłoyno ielł nam opuŹciwŹy łłowo Boże/ łłużyć łłołom. *BudNT Act* 6/2; káždy łtudent opuŹciwŹy cudze łpráwy/ bęđdzie łię do prawđziwey z náuki chwały gárnáć [*rebus omissis alienis ad veram eruditionis landem contendet*] *ModrzBaz* 133v;

A dobrze to Hieronym nápifał/ iż Xiądz opuściwłzy pobożność/ gdy pocźnie niezbożności/ y niesprawiedliwości náśládownać *NiemObr* 156; Gdy mię Szátan ná ten hak przywiedzie/ com czynił/ álbo nie czynił/ com opuścił/ á czegom fię dopuścił *ReszPrz* 48; *WujNT Act* 6/2.

W charakterystycznych połączeniach: opuścić gospodarstwo, kościół, mienie, nabożeństwo (2), *ojczyznę, pobożność, poprawę, posługę* (2), *post, potrzebę, powinność, pożytek, pracę, robotę, rzecz* (4), *rzemiosło, służbę, święto*.

Zwroty: »jednego (a. żadnego) dnia, żadnej godziny (a. godzinki), najmniejszego czasu nie opuścić« [w tym: *aby* (4), *by* (1)] (2:2:1): Non tantulum intermittit tempus quin eum nominet, Naymnieyżego czáfu nieopuścił któregoby nań nie wípominał. *Mącz* 440c, 226c; *RejPos* 347v; *RejZwierc* 102v; Świádczą Hiłtorye o wielu Krolow ftárodawnych/ ktorzi żadnego dnia nieopuścili [nullum diem sibi elabi passi sunt]/ áby czegokolwiek czytać niemieli. *ModrzBaz* [16].

»opuścić nauk(i)« [szyk zmienny] (2): *KwiatKsiąż* B2v; Niektorzi też/ ktorzi w pámięci ludzkiey przednieyżemi fą/ żadney náuki nieopuścili [nullum doctrinae genus omisisse videntur]/ w ktoreyby fię wiele ćwiczyc niemieli. *ModrzBaz* [16]v.

»pogodę opuścić« = *zaniedbać okazję; negligere occasionem Calag* [szyk zmienny] (3): Małz W.M. wielką teraz pogodę ku okazaniu cnoty/ y dzielności Senátorfkiey fwey/ nigdy potym takiey drugiey mieć nie bédziefz/ iefliże ná tym Seymie przyślzym Piotrkówkim tę ninieyżą pogodę opuściłz. *OrzRozm* A4; *Calag* 228a; *StryjKron* 662.

»z potrzeby opuścić« (2): Pánny Máryey godziny/ siedm pśálmow y zá vmárle przydawał/ y rzadko to kiedy z potrzeby opuścił *SkarŻyw* 412, 412.

»opuścić Słowo Boże (a. Pańskie)« [szyk zmienny] (8): *KrowObr* 4v, 108v; *BibRadz* I 333c marg; *BielKron* 193, 211v; *RejPos* 22; *BudNT Act* 6/2; A tak oni dwánaście zezwawłzy gromádę vczniow/ rzekli im: Nie iefł fłufzna żebyfmy my opuścili fłowo Boże [derelinquere verbum Dei]/ á ftołom fłużyli. *WujNT Act* 6/2.

»opuścić sprawy« = *polire curas rerum Mącz; negotium, rem omittere Modrz* [szyk zmienny] (8): *RejPs* 120v; *Diar* 31; *POpiel* wtory [...] iáł fię rofkożzy domowych/ wefela/ tańcow/ muzykow z próżnowánia/ opuściwłzy fpráwy y rzecz pófpolitą. *BielKron* 342; *Mącz* 93a, 309d; *ModrzBaz* 107, 133v; *SarnStat* 812.

»urząd, rząd opuścić« [szyk zmienny] (4:2): *BielŻyw* 169; *MurzNT* 21; Deserere ordinem, Swóy rząd opuścić/ Nie wypełnić fwey powinności álbo vrzędu. *Mącz* 268a, 43d; Bo iedni vrząd fwoy opuścili á nie on práwie niedbáią: Drudzy fpráwować go nieumieią: A trzeci záś tak ij fpráwuia/ że máły z niego Páńskie Owieczki/ y oni fámi pożytek/ á my wielką záłofć odnościć mułimy. *KarnNap* A2; *SkarŻyw* 412.

»opuścić wniwecz« (1): Ey ftadko Pańskie málucżkie/ opuść wniwecz groźby ludzkie/ gdyż małz k sobie fłowo Bołkie. *ArtKanc* O.

Szereg: »nie zaniechać ani opuścić« (1): Bo gdy thák wielką pracą náłz wízechmogący Pan podiąć raczył dla zbáwienia náłzego/ niechciał theż tego ni w niczym zaniechác/ áni opuścić w náukach fwoich *RejPos* 128v.

W przen (3) : Prorok woła ku panu bogu [!] przecz zebranie winnice fwey tak opuścił á profi iáwnie oprzyfcie fyna bożego *RejPs* 119v; *RejPos* 325v; *BudNT Act* 14/17.

5. Odesłać, odprowadzić; *dimittere* *HistAl*, *Vulg*, *PolAni*, *Mącz* [w tym: kogo (58)] (64) : A potym iął Krolá żędać/ Chcąc też Grecyą oględać: By go raczył ná czas puścić/ Slubuiąc się zaśię wrocić. Krol go łalkáwie opuścił/ Bárzo wielką chwałą vczcił. *BierEz* G3v, G; *OpecŻyw* 11v, 52, 55; I mi thesch zalfye tego pošla waschego od dworv naschego dobrze y potczywyie do was przyacziela naschego opvfczyly *LibLeg* 10/113v; Ten list dał poslom Dariufowem y dari wyborne/ á opuścił ie. *HistAl* E6v; *Leop Mar* 10/3; *BibRadz Ier* 3/8, *Mar* 8/3; *BielKron* 416; *Mącz* 285b; *RejPos* 182v, 224v; *RejZwierc* 167v; *BudBib Deut* 22/19; Miłtrza y Contorow Krol z wielkimi podarkámi opuścił *StryjKron* 647, 149; *LatHar* 103 marg, 640, Aaa5v; á iefli ie opuśczyć głodne do domow ich/ vftaná ná drodze: bo niektorzy z nich z dáleká przyfzli. *WujNT Mar* 8/3, *Matth* 15/32, *Mar* 12/12; *SiebRozmyśl* Gv.

W przeciwstawieniach: »opuścić ... napełnić dobrami (a. wszytkiego dobrego) (2), przygarnąć« (3): ábyś niedoftátecznego/ błędnego/ głodnego/ á nágiego nie opuścił bez wfpomożenia iego/ á przygárnął go do siebie y do wfpomożenia fwego. *RejPos* 193 v, 304; Láknące nápełnił dobrámi/ á bogáte głodne opuścił. *LatHar* 66.

Zwroty: »opuścić w pokoju« (6): *OpecŻyw* 26; *RejPos* 55, 55v, 57v; *LatHar* 640; Opuścże iuż w pokoiu/ profzę/ flugę fwego. *SiebRozmyśl* Gv.

»wolno opuścić« = *zwolnić* [szyk zmienny] (2): A zmiłował fie pan nád flugą onym/ y opuścił go wolno/ y dług on odpuścił iemu. *RejPos* 246; *GosłCast* 27; [Pisano do p. Latałskiego, aby br. Stanisłausa, katechistę, opatrzył, gdyż dawno skarży się na niedostatek, abo żeby go wolno opuścić. *AktaSynod* III 182].

»opuścić żonę, małżonkę« = *dimittere uxorem* *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz* [szyk zmienny] (25:1): *KromRozm II* 13v; Rzymyánin yeden ná imyę Kárbilius małżonkę fwoyę dla tego był opuscił/ y o to fie fnyą rozwiodł/ iż nyemogł myeć fnyą żadnych dzyeći *GliczKsiąż* C2; *KrowObr* 224; Ktokolwie opuści żonę fwoię/ á inną poymie/ dopuścza fie cudzołóstwá przeciwko niey. *Leop Mar* 10/11, *Mar* 10/2; *BibRadz Ier* 3/1; *BielKron* 40; *Mącz* 226b; *StryjKron* 150; *WujNT Matth* 5/32, 33, s. 22, *Matth* 19 arg, 3 (17).

W przen (3) : *SeklKat* E2; Pátrzayże iáko to iest żálobliwa rzecz odstępić Páná tego/ á ftrácić go/ á opuścić go s fercá fwego. *RejPos* 40; Lecz iefli w któręý rzeczy potrzebá iest miáry/ W zákochániu przyiaźni/ á fluchay mnie ftaréy. Niepuśczać iey do fercá pożarem fzerokiém/ Wolno opuścić/ trzymáć/ gdy z mądrym wyrokiem. *GosłCast* 27.

6. Zrezygnować z czegoś, opuścić, darować [w tym: co (20)] (21) : *LibLeg* 11/134; *MurzHist* C4; *MurzNT* 211 marg; *GliczKsiąż* M2v; *RejWiz* 16; ftrony Papiełkiey niechćieli nic opuścić/ przeto nic nie fzło kuzgodzie *BielKron* 208, 359; *RejPos* 275, 326; nic tho w káźde fie trudności wdác/ opuściwfzy onę wdzięczną wolność y fwobodę fwoię/ kiloby nas woithy zwano/ á kilobychmy wždy też iákıey fzárey pyłzki s tego iáko táko záżyli. *RejZwierc* 66v; *BielSpr* 76; Záczyłm fprzećiwnicy iego przedsięwzięcie fwoie opuścić muśieli *BudBibKaw* A2v; *PaprPan* Y3; á nic dla flodkości duchowney vćierpieć y opuścić niehcemy. *SkarKaz* 519a; Nicbym dobrego bytu mego nie opuścił *CiekPotr* 37; *GosłCast* 25.

Zwroty: »opuścić bez karania« (1): iákoż opuści bez karánia złupienie y zgwałcenie kościołów przez ceremonie haeretyckie/ y kazánia ich *WujNT* 167.

»na swe skrzydło opuścić« = *obrócić wszystko na swą korzyść* (1): Bá nic ten ná fwe fkrzydło nigdy nie opuści. *RejWiz* 75.

»na lewą stronę opuścić« = *porzucić, pozostawić* (1): Bo chcéfzli być pocźciwym/ iuż márne pożytki/ Muśiłz ná lewą łtronę iuż opuścić wśzytki. *RejWiz* 102.

»opuścić winę« (1): Praetermittere poenam, id est, ignoscere, Opuścić winę. *Mącz* 226d.

W przen (1) : A iż muśiłz byefiády iuż y towarzysłtwo/ Prze nikczemny rántufzek ták opuścić wśzytko. *RejWiz* 60v.

7. Ustąpić od kogoś; utracić coś; (de)relinquere Vulg, Mącz; dimittere Vulg, JanStat [kogo, co] (21) : *WróbŻółt* 37/11; *RejPs* 44v; Zátwożyło łobą łerce moię we mnie/ opuściła mię moc moia: łwiátłóść oczu moich y thá nie iéłt przy mnie. *Leop Ps* 37/11, *Luc* 4/39; *Mącz* 194d; *SienLek* 59v, 152v; *RejPos* 242v; Abowiem człowiek mądry nie ma czekác tego áby go frálunk opuścił *RejZwierc* 150v, 13; *BielSpr* b3v; *PaprPan* E4; *KochPs* 58; Do ćiebie łwiátłó bieżę/ ółwieć one Smyłły me/ wśzelka władza opuściła/ Tyś żywót/ k tobie Dufzá łię rzućila *GrabowSet* T2v; y dotknął łię ręki iey/ y opuściła iá gorączká: y wśtála/ y poługowała mu *WujNT Matth* 8/15, *Mar* 1/31, *Luc* 4/39, *Ioann* 4/52; A ieslis winien/ niech ćię trąd y iad zarázi/ ten ktory zá modlitwą Helizeufzową Náámána opuścił/ á Gezego zaráził. *SarnStat* 264; *SkarKaz* 420a; *CzahTr* H3v.

8. Spuścić na dół, obniżyć; zepchnąć; remittere PolAnt [w tym: kogo (1), co (4)] (5) : *Mącz* 143d; *RejZwierc* 264v; *Strum* B2v; Gdy łepak żęglarze chćieli vćiec z okrętu/ y opuścili bárkę ná morze/ rzkomo máiac z przodku kotwice zápuścić. *BudNT Act* 27/30; [gdi łzię Wacławowi iuśch łprzecziwicz niemogl wnet poczał na mołt vćziekacz wśchakzego Wacław niedaleko na mołt zanim biezawśchi opufzczil *ZapWpolActAdv* 1548 204/201, 1548 204/201].

Przen (1) :

Zwrot: »opuścić ręce« (1): Ze przyide nań á on łpracowany/ y opuściwśzy ręce [*remissis manibus*]/ á (ták) pogromię go/ że vćiecze wśzytek łud ktory przy nim/ y zábiię krolá łámego. *BudBib* 2.Reg 17/2.

9. Puścić, nie trzymać (2) : A chćefzli wiedzćieć w kthorey łtronie iéłt niemoc/ położywśzy pálce/ ták iáko pierwey przyćisni żyłę máło/ á potym opuść *SienLek* 24v, 168.

10. Otoczyć [kogo, co czym] (3) : Potym Iupiter wzyał dzyewkę Izydis álbo Iho gdy łzła z domu/ opuścił iá mgłą áby nikt nie widzał/ y poczęła od niego Epahum. *BielKron* 20v, 84v; Tákże też czynili [*Rzymianie*] kiedy ie gonil nieprzyiáćiel: iż wodą wkoło woýłko opuścili ná drugą łtronę łáćno łie przeprowili á nieprzyiáćielowi przeprowi bronili. *BielSpr* 7.

Synonimy: **1.** odbieżeć, odejć, odstąpić, porzucić, rozłáćzyć się, uciec, zostawić; **2.** ominąć, pominąć; **3.** oddalić, odrzucić, porzucić, wzgardzić; **4.** omieszkać, zaniechać, zaniedbać; **5.** odesłać, odprawić; **6.** darować.

Formacje współrdzenne cf PUŚCIĆ.

Cf **OPUSZCZENIE, OPUSZCZONY**